

Kommittédirektiv

Översyn av den statliga förvaltningen för att säkerställa god hushållning

Beslut vid regeringssammanträde den 13 augusti 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera och ta fram underlag för besparingar och för finansiering av ökade försvarsutgifter och andra prioriterade åtgärder. Det behövs för att säkerställa god hushållning med statens medel och en återgång till balans i det offentliga finansiella sparandet. Underlaget ska innehålla förslag på hur verksamheter i den statliga förvaltningen kan renodlas och effektiviseras.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga hur statliga verksamheter och utgifterna för dem har utvecklats under det senaste decenniet,
- analysera, ta ställning till och lämna förslag på vilka statliga verksamheter och uppgifter som kan avvecklas eller prioriteras ned och hur medelstillelningen bör anpassas till förändringarna, och
- analysera, ta ställning till och lämna förslag på åtgärder som kan bidra till att statliga myndigheter kan fullgöra sina uppgifter med ökad kostnads-effektivitet.

Uppdraget ska delredovisas senast den 12 mars 2027 och slutredovisas senast den 21 januari 2028.

Uppdraget att analysera och ta fram underlag för besparingar och för finansiering av ökade försvarsutgifter och andra prioriterade åtgärder

De senaste åren har präglats av ett mer osäkert och oförutsägbart säkerhetspolitiskt och ekonomiskt läge. Regeringen har under mandatperioden gjort omfattande satsningar på såväl inre och yttre säkerhet som på välfärden. Betydande investeringar i bl.a. infrastruktur och forskning har gjorts.

Som en följd av det osäkra omvärldsläget med krig i Sveriges närområde har det slutits en parlamentarisk överenskommelse om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina (Fi2026/00095). Enligt överenskommelsen kan nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina medge en avvikelse från målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande 2026–2034. Överenskommelsen slår även fast att det offentliga finansiella sparandet ska vara i balans senast 2035, vilket kräver att finansieringsåtgärder successivt införs. Senast 2030 ska en ny bedömning av det säkerhetspolitiska läget göras och en bana för återgång till målet presenteras.

Omvärldsläget och de förutsättningar som det har gett Sveriges offentliga finanser inskräpper vikten av att staten noggrant hushållar med skattemedel och att varje krona används så effektivt som möjligt. Statligt finansierad verksamhet behöver ständigt omprövas och vara föremål för omprioriteringar och effektiviseringar. För att säkerställa en återgång till ett offentligt finansiellt sparande i balans senast 2035, för att värna den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna och för att säkerställa god hushållning med offentliga medel krävs ett brett arbete för att identifiera besparingar, lämpliga omprioriteringar i statens budget och möjliga effektiviseringar av statlig verksamhet. För att nödvändiga besparingar, omprioriteringar och effektiviseringar ska ske på ett ordnat sätt finns det behov av underlag som genomlyser statlig verksamhet. Utifrån ett sådant underlag kan det säkerställas att de åtgärder som är nödvändiga att vidta blir väl avvägda. Samtidigt skapas det förutsättningar för att motverka att statliga medel slösas bort, dvs. används ineffektivt eller till insatser som inte är prioriterade.

Regeringen har under mandatperioden arbetat för att öka effektiviteten i offentligt finansierad verksamhet och sett till att det har gjorts betydande omprioriteringar i statens budget. Det gäller också fortsatt att medborgarnytta, effektivitet och förenkling ska vara ledord för all statlig verksamhet. Arbetet med att öka effektiviteten i den offentligt finansierade verksamheten

och strävan efter att kontinuerligt effektivisera statsförvaltningen behöver fortsätta.

Inriktningen att skapa en effektivare statsförvaltning kommer bl.a. till uttryck i att myndigheternas kärnuppgifter ska prioriteras i den statliga styrningen, att onödig administration ska undvikas och att ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan myndigheter ska vara tydlig. Detta är inte minst viktigt för att omfördela resurser, finansiera nya reformer och för att säkerställa att statsförvaltningen är organiserad för att effektivt kunna förverkliga den politik som regeringen och riksdagen har beslutat (prop. 2025/26:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1).

Regeringen har också omprövat delar av myndighetsstrukturen och hur den statliga förvaltningen är organiserad. Mer än hundra myndigheter har analyserats i en översyn av mindre myndigheter och analys- och utvärderingsmyndigheter. Statskontoret har redovisat ett uppdrag om nämndmyndigheternas organisering och myndigheten har utöver det fått i uppdrag att kartlägga statliga myndigheters administrativa kostnader. Regeringen har också tagit initiativ till andra utredningar i kommittéväsendet liksom uppdrag till Statskontoret om mer sektorsspecifika utredningar och analyser.

Regeringen har under mandatperioden också beslutat att slå samman ett antal myndigheter, bl.a. Statskontoret och Ekonomistyrningsverket. Den sammanslagna myndigheten har fått en stärkt uppgift att förse regeringen med underlag för omprövning av befintliga utgifter och verksamheter, vilket kommer att vara av stor betydelse framöver.

Hur har statens utgifter och verksamheter utvecklats?

För att kunna bedöma hur statens medel kan användas mer effektivt och ändamålsenligt bör utvecklingen av utgifterna för statliga myndigheters verksamheter analyseras i relation till utvecklingen av myndigheternas uppgifter och uppdrag. En kartläggning behöver genomföras som identifierar hur verksamheter hos statliga myndigheter har utvecklats, om det finns verksamheter hos myndigheter som ökat i omfattning och som inneburit stora utgiftsökningar, möjliga orsaker till utgiftsökningarna, såsom nya eller ändrade uppgifter och uppdrag utifrån regeringens prioriteringar, liksom annat av relevans för att bedöma möjligheten till besparingar, omprioriteringar och effektiviseringar.

Utredaren ska därför kartlägga

- hur utgifter för statliga myndigheter har utvecklats under det senaste decenniet,
- hur statliga myndigheters verksamheter har utvecklats under det senaste decenniet, och
- hur förändringen av olika delar av verksamheterna förhåller sig till förändringen av utgifterna för respektive del.

Vilka statliga verksamheter kan avvecklas eller prioriteras ned för att hushålla med statens medel?

En statlig myndighet ska utforma sin verksamhet med grund i de uppgifter som följer av myndighetens instruktion, den lagstiftning och andra regleringar, även på EU-nivå, som styr verksamheten, uppdrag från regeringen samt regeringens ekonomiska styrning som följer av anslag och andra ekonomiska villkor. Av 1 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) framgår att hög effektivitet ska eftersträvas och god hushållning iakttas i statens verksamhet. Det innebär att det kontinuerligt behöver prövas om statliga verksamheter utgör ett motiverat statligt åtagande och om åtagandet fortsatt ska prioriteras och utföras av staten. Med statlig verksamhet avses i detta sammanhang den verksamhet som bedrivs av förvaltningsmyndigheter under regeringen och som finansieras av de anslag för förvaltningsutgifter som myndigheterna disponerar eller andra anslag.

Att renodla statlig förvaltning genom att fokusera på prioriterade statliga åtaganden krävs för att hushålla med skattemedel och frigöra resurser till statens mest centrala uppgifter. Det handlar om att upprätthålla inre och yttre säkerhet och en väl fungerande rättsstat, säkerställa skatteintäkter samt att se till att välfärdens kärna värnas, är välfungerande och tillgänglig. Det bör också beaktas att statens åtagande kan innefatta verksamhet som möjliggör långsiktig samhällsnytta. En prövning av statliga åtaganden kan t.ex. utgå från om det finns behov av att tillhandahålla kollektiva nyttor som marknaden inte kan tillgodose effektivt. En prövning kan också utgå från om det finns ett marknadsmisslyckande som staten bör korrigera eller om det förekommer externa effekter av olika verksamheter som påverkar andra delar av samhället.

De kommande årens finansieringsbehov ställer krav på att identifiera statliga verksamheter som kan avvecklas eller prioriteras ned till förmån för

besparingar som kan möjliggöra mer angelägna åtgärder. Det finns ett särskilt behov av att utreda verksamheter som inte är, eller under mandatperioden har varit, föremål för översyn i regeringens arbete för att effektivisera statsförvaltningen. Samtidigt kan det i vissa fall finnas skäl att ta fram underlag som rör verksamheter som omfattats av sådana initiativ.

Utredaren ska därför

- analysera och ta ställning till vilken statlig verksamhet som skulle kunna avvecklas eller prioriteras ned, med utgångspunkt i att det statliga åtagandet ska kunna tillgodoses effektivt och ge samhällsnytta till en så låg kostnad som möjligt,
- lämna förslag på vilka statliga uppgifter som skulle kunna upphöra, vilka statliga verksamheter som i så fall skulle kunna avvecklas, och hur medelstillelningen bör anpassas till de föreslagna förändringarna, och
- lämna förslag på vilka uppgifter som skulle kunna prioriteras ned och hur medelstillelningen bör anpassas till denna nedprioritering, med beaktande av genomförda och pågående effektiviseringar inom respektive verksamhet.

De förslag som lämnas ska leda till positiva effekter på den offentliga förvaltningens finansiella sparande på lång sikt.

Uppdraget omfattar inte utgifter för statliga transfereringar till enskilda, utveckling och vidmakthållande av statlig transportinfrastruktur eller statsbidrag till kommuner och regioner. Uppdraget omfattar inte heller verksamheter som är avgiftsfinansierade med ekonomiskt mål om full kostnadstäckning. Uppdraget omfattar inte de myndigheter som berördes av förslag om avveckling i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) där föreslagen avveckling inte har genomförts.

Hur kan statliga myndigheter fullgöra sina uppgifter till en lägre kostnad och med ökad kostnadseffektivitet?

Av budgetlagen framgår att hög effektivitet ska eftersträvas och god hushållning iaktas i statens verksamhet. Produktivitetsavdraget i den årliga pris- och löneomräkningen ger också myndigheterna incitament att effektivisera sin verksamhet och tydliggör samtidigt kraven på att de ska eftersträva hög effektivitet och god hushållning. Av 3 § myndig-

hetsförordningen (2007:515) framgår att myndigheternas verksamhet ska bedrivas effektivt och att myndigheterna ska hushålla väl med statens medel. Detta innebär att alla myndigheter kontinuerligt behöver sträva mot att effektivisera sina verksamheter för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt.

Det är myndigheternas ledningar som inför regeringen ansvarar för verksamheten och att den bedrivs effektivt och i enlighet med gällande rätt. Dessutom framgår myndigheternas allmänna uppgifter av 6 § myndighetsförordningen. Dessa uppgifter handlar bl.a. om att en myndighet fortlöpande ska utveckla sin verksamhet, verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet samt tillhandahålla information om myndighetens verksamhet. Myndigheternas ledning behöver med utgångspunkt i regelverk och annan styrning ta ansvar för alla delar av verksamheten, inklusive att den utvecklas och effektiviseras. Det handlar både om att myndighetsutövning som följer av ordinarie ärendehandläggning kan uppnå högre produktivitet och att verksamhet i form av faktiskt handlade, t.ex. interna processer och stödverksamheter, är väl avvägd och utformad så att myndigheten hushållar med statens medel.

Med ökad effektivitet avses i detta sammanhang att statliga verksamheter utförs till en lägre kostnad med bibehållen kvalitet och att verksamheten därigenom kan bedrivas med ökad kostnadseffektivitet. Effektivitet i statlig förvaltning handlar både om den yttre effektiviteten, dvs. att verksamheten uppnår givna målsättningar, och den inre effektiviteten som innebär resurseffektivitet i genomförandet. Med utgångspunkt i kraven på god hushållning i statens verksamhet finns ett tydligt behov av att förstärka den inre effektiviteten i myndigheternas verksamhet. Ökade krav på att myndigheterna behöver effektivisera sina verksamheter kan bl.a. leda till en mer effektiv handläggning av ärenden och till att myndigheternas övriga verksamhet kan bedrivas mer effektivt.

I en underlagsrapport till Produktivitetskommissionen beskrivs administrationens tillväxt i den offentliga förvaltningen utifrån bl.a. ökade krav som inte tar sikte på myndigheternas kärnverksamheter (Ivarsson Westerberg, Administration i offentlig sektor – Underlagsrapport till Produktivitetskommissionen, 2024). En iakttagelse i rapporten är att ökade externa krav resulterar i varumärkesbyggande, kommunikations- och informations-

insatser, riktlinjer, handlingsplaner och andra åtgärder som bidrar till att legitimera verksamheter, men som skulle kunna reduceras utan att inverka negativt på kärnverksamheten. Att informera och kommunicera kan t.ex. vara en naturlig och viktig del av myndigheters verksamhet, men det är viktigt att sådan verksamhet bedrivs med lämplig inriktning och omfattning. Det kan också konstateras att digitaliseringen sammantaget innebär en betydande potential för effektivisering och produktivitetsförbättringar i offentlig verksamhet, något som finns belyst i bl.a. Produktivitetskommissionens betänkanden (SOU 2024:29 och 2025:96).

Det finns behov av att identifiera verksamheter som medför ett mindre effektivt resursutnyttjande och ta fram ett underlag för att säkerställa att statliga verksamheter kan fullgöra sina uppgifter på ett så effektivt sätt som möjligt.

Utredaren ska därför

- analysera och ta ställning till vilken statlig verksamhet som skulle kunna genomföras till en lägre kostnad, och
- lämna förslag på utgiftsminskningar som skulle kunna bidra till att statliga myndigheter kan fullgöra sina uppgifter med ökad kostnadseffektivitet.

Uppdraget omfattar inte verksamheter som är avgiftsfinansierade med ekonomiskt mål om full kostnadstäckning.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska särskilt analysera samhällsekonomiska konsekvenser på kort och lång sikt, liksom vilka verksamhetsmässiga och personella konsekvenser för statliga myndigheter som förslagen skulle innebära.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska särskilt beakta pågående och genomförda utredningar och översyner som regeringen har tagit initiativ till för att effektivisera den statliga förvaltningen.

Utredaren ska föra en dialog med myndigheter, berörda delar av Regeringskansliet och andra relevanta aktörer i syfte att informera om sitt arbete och inhämta underlag som kan ligga till grund för förslag om besparingar och finansiering genom renodling och effektivisering av statliga verksamheter.

Utredaren ska ha ett nära samarbete med och inhämta synpunkter från Statskontoret för att skapa förutsättningar för Statskontoret att ta utredarens analyser och förslag vidare. Samarbetet ska syfta till att det underlag som tas fram kompletterar Statskontorets uppgift att förse regeringen med underlag för omprövning av utgifter och för omprövning och effektivisering av verksamheter.

Utredaren ska löpande informera Regeringskansliet (Finansdepartementet) om genomförandet av uppdraget.

En delredovisning av uppdraget ska lämnas senast den 12 mars 2027. I delredovisningen ska utredaren redovisa kartläggningen av hur statens utgifter och verksamheter har utvecklats.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 21 januari 2028.

(Finansdepartementet)